

Іванишин І. Б.

<https://orcid.org/0009-0000-6238-7878>

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Розглянуто питання правового регулювання ЄС надання соціальних послуг у державах-членах. Загострено увагу на проблемах і потребах вироблення єдиних підходів до соціального забезпечення, зокрема соціальних послуг, з урахуванням міжнародних, регіональних європейських стандартів у зазначеній сфері.

Автор наводить кілька основних підходів до визначення поняття соціальних послуг у правовому просторі ЄС: соціальні послуги з погляду їхніх надавачів, соціальні послуги з погляду одержувачів (адресатів) таких послуг, соціальні послуги як загальне благо, що має суспільний інтерес. У статті наголошено на пріоритеті людиноцентричного підходу до розуміння та правового регулювання соціальних послуг за правом ЄС, а тому основним підходом до унормування соціальних послуг має бути їх розуміння з погляду реципієнтів.

Автор підтримує тезу про те, що гармонізація у сфері соціального забезпечення, зокрема й соціальних послуг, украй ускладнена через відмінності національних систем, а тому в науці права соціального забезпечення та правових актах ЄС ідеться про координацію, а не гармонізацію соціального забезпечення.

Таку координацію, узгодження та запобігання конфліктам норм у праві соціального забезпечення між державами-членами ЄС та третіми країнами забезпечують не лише міжнародні та регіональні соціальні стандарти, а й відповідні двосторонні договори.

Ключові слова: соціальний захист, євроінтеграція, соціальне право, соціальне забезпечення, соціальне обслуговування.

Особливостями сучасного стану розвитку соціального права в Україні є необхідність узгодження вітчизняного законодавства з вимогами права ЄС, врахування низки негативних чинників, зумовлених спочатку гібридною, а потім – відкритою повномасштабною агресією РФ проти України, що призвело до таких соціальних явищ: внутрішнє переміщення громадян України, які потребують соціальної підтримки; суттєвий вплив економічно активного населення за межі України з метою пошуку тимчасового захисту від війни; мобілізація в умовах воєнного стану, що супроводжується зростанням кількості людських втрат та людей з інвалідністю внаслідок війни; зменшення рівня доходів населення через втрати економіки України, зумовлені руйнуванням, витратами на оборону держави та іншими явищами.

На жаль, цей перелік можна продовжувати, адже соціальне забезпечення в державі, що захищається від воєнної агресії іншої держави, об'єктивно потребує внесення змін та коригувань до правового регулювання цієї сфери.

Також вважаємо, що об'єктивно роль соціального забезпечення та соціальних послуг після закінчення кривавої війни буде лише зростати. Крім цього, інтеграція України до політичного, економічного та правового простору ЄС у соціально-економічній сфері передбачає гармонізацію національного законодавства у сфері соціального забезпечення, зокрема щодо надання соціальних послуг.

Отже, загальною **проблемою** у сфері правового регулювання соціальних послуг в Україні є гармонізація національного законодавства з правом ЄС щодо надання соціальних послуг в умовах воєнного стану з перспективою регулювання соціальних послуг у повоєнний час в Україні.

За нашими спостереженнями, підходи до правового регулювання соціальних послуг на рівні ЄС та окремих держав-членів ще недостатньо вивчено та проаналізовано щодо врахування найкращого досвіду та практики як регулювання, так і надання соціальних послуг. Вважаємо, що реформування системи надання соціальних

послуг в Україні має проводитися з урахуванням сучасного стану розвитку права та науки соціального забезпечення в ЄС та Україні з огляду на зазначені нижче аспекти.

Важливим науковим завданням, на нашу думку, залишається проведення аналізу національного правового регулювання ЄС щодо надання соціальних послуг з метою визначення загальних правових положень та їх імплементації в окремих державах-членах ЄС. Врахування досвіду ЄС є неодмінною умовою під час реформування та гармонізації правового регулювання надання соціальних послуг в Україні в умовах посилення євроінтеграційних процесів.

Як свідчить **аналіз останніх досліджень і публікацій**, питанням, у яких започатковано розв'язання проблеми аналізу правового регулювання надання соціальних послуг у ЄС, присвятили свої праці українські дослідники О. Гнатчук, К. Денисенко, В. Костюк, В. Мельник, Н. Мокрицька, Б. Сташків, О. Тищенко, К. Шесткова, Л. Шумна, С. Яремчук та багато інших. У західній науковій думці проблеми надання соціальних послуг вивчали А. Анттонен, Р. Гедлі, М. Макґрат, Ф. Мартінеґлі, М. Мецке, Ф. Турлан та ін.

Серед наукових публікацій на тему правового регулювання соціальних послуг варто виокремити працю, присвячену соціальним послугам як предмету соціально-обслуговувальних правовідносин¹. Дослідники наводять розлогу класифікацію соціальних послуг, ґрунтуючись на нормативно-правовому регулюванні соціально-забезпечувальних правовідносин і Класифікаторі соціальних послуг. Автори критикують «легальне визначення соціальних послуг». Зокрема, звертають увагу на помилковість визначення соціальних послуг через комплекс заходів, натомість підтримують визначення цього поняття через комплекс дій, а не заходів, що закріплено Законом України «Про соціальні послуги». Крім того, Л. Шумна, Б. Сташків та К. Денисенко наводять власне визначення соціальних послуг².

Порівняльний аспект визначення поняття соціальних послуг висвітлено у статті Н. Кривоконь

¹ Лариса Шумна, Богдан Сташків і Катерина Денисенко, «Соціальні послуги як об'єкти соціально-обслуговувальних правовідносин: поняття, види та особливості (частина I)», *Кримінально-виконавча система: Вчора. Сьогодні. Завтра* 1 (2021): 113–35, http://nbuv.gov.ua/UJRN/kvsvsz_2021_1_12; Лариса Шумна, Богдан Сташків і Катерина Денисенко, «Соціальні послуги як об'єкти соціально-обслуговувальних правовідносин: поняття, види та особливості (частина II)», *Кримінально-виконавча система: Вчора. Сьогодні. Завтра* 2 (2021): 132–47, http://nbuv.gov.ua/UJRN/kvsvsz_2021_2_13.

² Шумна, Сташків і Денисенко, «Соціальні послуги як об'єкти соціально-обслуговувальних правовідносин: поняття, види та особливості (частина I)», 116.

«Дефініція категорії “соціальні послуги”: проблеми концептуалізації»³. Дослідниця проводить детальний аналіз англomовних публікацій щодо визначення поняття соціальних послуг, пропонує власну дефініцію категорії «соціальні послуги»⁴ з урахуванням положень Закону України «Про соціальні послуги» та доробку західних науковців. Проте варто зазначити, що авторка розглядає соціальні послуги з позицій соціальної роботи, а не правового регулювання.

Автори статті «Координація систем соціального забезпечення у сфері соціального страхування в Європейському Союзі: інституційно-правові засади» здійснили огляд права ЄС щодо координації соціального забезпечення та дійшли, зокрема, висновку, що:

узгодження систем соціального забезпечення Європейського Союзу та України набуває особливого значення. З цією метою Україні потрібно не лише врегулювати відповідно до європейських стандартів власні норми соціального страхування (між іншим, сукупність періодів страхування, проживання або роботи), але й подумати над експортом пільг. Важливо внести корективи у власну парадигму «соціального забезпечення», взявши за основу досвід ЄС⁵.

Однак власне соціальні послуги залишаються поза фокусом уваги авторів зазначеної публікації.

Дуже цікавим з погляду теорії права соціального забезпечення ЄС видається запропонований О. Голінкер підхід до проблеми координації соціального забезпечення між державами-членами ЄС в аспекті різних теорій інтеграції (неофункціоналізм, інтерговерменталізм, постфункціоналізм)⁶. Дослідниця доходить, зокрема, висновку, що в процесі обговорення реформування координації системи забезпечення преважує теорія інтерговерменталізму, оскільки теорія неофункціоналізму не принесла позитивних результатів⁷.

³ Наталія Кривоконь, «Дефініція категорії “соціальні послуги”: проблеми концептуалізації», *Проблеми соціальної роботи: філософія, психологія, соціологія* 1 (2019): 37–45, http://nbuv.gov.ua/UJRN/prgr_2019_1_7.

⁴ Там само, 44.

⁵ Катерина Шестаківа, Сергій Яремчук і Оксана Гнатчук, «Координація систем соціального забезпечення у сфері соціального страхування в Європейському Союзі: інституційно-правові засади», *Університетські наукові записки* 3(87) (2022): 134, <https://doi.org/10.37491/UNZ.87.10>.

⁶ Oxana Golynger, “EU Coordination of Social Security from the Point of View of EU Integration Theory,” *European Journal of Social Security* 22, no. 2 (2020): 112–17, <https://doi.org/10.1177/1388262720938154>.

⁷ Ibid., 133.

Проте аналізу координації соціальних послуг у системі соціального забезпечення в ЄС О. Голинкер не проводить, хоча й звертається до впливу виходу Великої Британії з ЄС на дезінтеграцію та наступну координацію соціального забезпечення громадян Об'єднаного Королівства та ЄС.

Отже, беручи до уваги зазначені публікації, вважаємо доцільним проведення аналізу правового регулювання відносин щодо надання соціальних послуг в ЄС з метою визначення найкращого європейського досвіду для врахування в процесі правового забезпечення реформування системи надання соціальних послуг та гармонізації українського законодавства з основними положеннями права ЄС.

Перш ніж аналізувати правове регулювання надання соціальних послуг в окремих державах-членах ЄС, варто наголосити на складності та, власне, відсутності необхідності гармонізації законодавства держав-членів ЄС щодо соціального забезпечення, зокрема щодо надання соціальних послуг. Ідеться не так про гармонізацію, як про координацію національних правових систем. Проте ми можемо говорити про спільне, загальне підґрунтя такої координації, в основі якої лежить право на соціальний захист як соціальне право людини. Це потрібно пам'ятати, враховувати в дослідженні правового регулювання соціальних послуг, адже передовсім ми маємо справу з правами людини.

Відповідно до положень ст. 23 Загальної декларації прав людини:

Кожна людина, як член суспільства, має право на соціальне забезпечення і на здійснення необхідних для підтримання її гідності і для вільного розвитку її особи прав у економічній, соціальній і культурній галузях за допомогою національних зусиль і міжнародного співробітництва та відповідно до структури і ресурсів кожної держави⁸.

Отже, Загальна декларація прав людини як універсальний документ у сфері захисту прав людини декларує право кожної людини на соціальне забезпечення, яке реалізується за допомогою ресурсів кожної держави в умовах міжнародного співробітництва. Це означає, що право на соціальне забезпечення залежить від ресурсів держави, національних зусиль та міжнародного співробітництва в цій сфері.

⁸ Загальна декларація прав людини, Декларація ООН, 10 грудня 1948, *Голос України*, 10 грудня 2008.

У ст. 9 Міжнародного пакту про економічні, культурні та соціальні права зазначено: «Держави, які беруть участь у цьому Пакті, визнають право кожної людини на соціальне забезпечення, включаючи соціальне страхування»⁹.

Система координації соціального забезпечення щодо соціальних послуг у державах-членах ЄС будується з урахуванням положень Конвенції про мінімальні норми соціального забезпечення (Конвенції МОП № 102), Конвенції про права осіб з інвалідністю, Конвенції про організацію служби зайнятості (Конвенції МОП № 88) та низки інших міжнародних конвенцій та рекомендацій МОП¹⁰.

Процес координації соціальних послуг між державами-членами ЄС ускладнюється як системою ухвалення рішень, так і рівнем економічного розвитку цих держав. О. Голинкер, зокрема, зазначає:

Системи суттєво відрізняються в різних країнах ЄС, з відмінностями в розмірі бюджету та способі його розподілу, джерелі фінансування, ступені покриття ризиків серед населення та ролі соціальних партнерів. Крім того, стаття 153(4) Договору про функціонування Європейського Союзу гарантує право держав-членів визначити основоположні принципи своїх систем соціального забезпечення та не зазнавати значного впливу на їхню фінансову рівновагу. Якщо Європейська Рада використовує положення *passerelle* у статті 48(7) Договору про Європейський Союз і застосовує голосування кваліфікованою більшістю у відповідній сфері або справі, тоді вона може діяти шляхом голосування кваліфікованою більшістю, а не одностайністю, коли вона ухвалює рекомендації в цій сфері або справі на основі статті 292 ДФЄС. Перехід до голосування кваліфікованою більшістю стимулював би згоду щодо таких рекомендацій, які б спрямовували та допомагали підтримувати процес конвергенції до систем соціального захисту, придатних для XXI століття, принаймні з точки зору тих, хто віддає перевагу неофункціоналістському методу інтеграції¹¹ (переклад наш. – І. І.).

⁹ Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, 16 грудня 1966, https://zakon.rada.gov.ua/go/995_042.

¹⁰ ILO Social Security and Other Labour Standards, Social Protection and Human Rights, <https://socialprotection-humanrights.org/legal-depository/legal-instruments/ilo-social-security-and-other-labour-standards/>.

¹¹ Golyner, "EU Coordination of Social Security from the Point of View of EU Integration Theory," 126.

Водночас попри системні, юридичні та економічні особливості координації соціального забезпечення, зокрема надання соціальних послуг, у праві ЄС робляться спроби такого узгодження. Крім того, у науковій літературі наголошено на необхідності модернізації системи координації соціального забезпечення¹², що зумовлено процесами діджиталізації, необхідністю збереження соціальної захищеності особи та забезпечення свободи руху робочої сили в межах ЄС.

Поняття соціальних послуг у ЄС має декілька визначень, які відрізняються підходом до їх розуміння. Наприклад, Європейська фундація з поліпшення умов життя та праці (англ. *Eurofound*) як агентство у системі ЄС, діяльність якого спрямована, зокрема, й на соціальне забезпечення, наголошує на соціальних послугах як економічній активності у сфері домашнього догляду та інституційної соціальної роботи як у публічному секторі, так і послугах неурядових організацій та приватних компаній¹³. Тобто цей підхід орієнтований на надавачів послуг.

Європейська Комісія натомість підходить до поняття соціальних послуг з позицій одержувачів таких послуг, тобто вказує на потреби реципієнтів, а також на розуміння соціальних послуг як загального блага¹⁴, як публічного інтересу (соціальна підтримка, соціальне житло, догляд за дитиною, послуги з працевлаштування та підвищення кваліфікації)¹⁵. Отже, на відміну від соціальної допомоги в грошовій формі, соціальні послуги спрямовані на безпосередню підтримку людей з метою запобігання соціальним ризикам і зменшення їхньої вразливості.

Попри те що соціальні послуги є важливим компонентом соціальної політики та соціального забезпечення, надання таких послуг суттєво відрізняється в різних державах залежно від ступеня розвитку системи соціального забезпечення, джерел соціальної підтримки та національної системи соціального забезпечення¹⁶. Отже,

вироблення єдиного підходу на рівні ЄС щодо розуміння соціальних послуг, їх категоризації та надання видається неможливим через національні відмінності та множинність підходів до поняття соціальних послуг.

Утім, проаналізувавши та узагальнивши різні доктринальні й інституційні підходи до поняття соціальних послуг, Європейська фундація з поліпшення умов життя та праці у своєму звіті зазначає, що під соціальними послугами розуміють персональну підтримку на індивідуальному або комунальному рівнях¹⁷, а також вказує на загальне зростання витрат (тобто інвестицій) держав-членів ЄС на соціальні послуги в період після кризи 2008–2012 років, навіть незважаючи на виклики пандемії та російської агресії проти України¹⁸.

Центральне місце в системі правового забезпечення надання, отримання та розвитку соціальних послуг у ЄС посідає Європейська опора соціальних прав (*European Pillar of Social Rights*)¹⁹, прийнята Європейським Парламентом 19 січня 2017 року²⁰. Практично кожне із 20 прав-принципів, закріплених цим документом, стосується соціальних послуг, через які вони, власне, і реалізуються. Особливо виразно це проявляється в положеннях глави I «Рівні можливості та доступ до ринку праці» (наприклад, активна підтримка зайнятості) та глави III «Соціальний захист та інклюзія» (наприклад, довготривалий догляд, житло та підтримка для безхатьків).

Також варто звернутися до Хартії основних прав Європейського Союзу. Положеннями ст. 34 Хартії передбачено:

Союз визнає та поважає право на соціальне страхування та соціальні послуги, що забезпечують захист у таких випадках, як материнство, хвороба, нещасні випадки на виробництві, залежність або старість, а також у разі втрати роботи, відповідно до правил, встановлених правом Союзу та національними законами та практиками²¹ (переклад наш. – *I. I.*).

¹² Brigitta Biróné Malustyik, “Modernisation Efforts in EU Social Security Coordination,” *Revista Jurídica de la Universidad de León* 11 (2023): 95–112, <https://doi.org/10.18002/rjule.111.8166>.

¹³ European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, *Representativeness of the European Social Partner Organisations: Human Health Sector* (LU: Publications Office, 2020), 4, <https://data.europa.eu/doi/10.2806/243432>.

¹⁴ Communication from the Commission – Implementing the Community Lisbon Programme – Social Services of General Interest in the European Union {SEC(2006) 516} (2006), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A52006DC0177>.

¹⁵ 3rd Biennial report on social services of general interest. Social investment package. Commission staff working document. SWD (2013) 40 final, 20 February 2013, <https://aei.pitt.edu/45915/>.

¹⁶ Philip Manow, “Models of the Welfare State,” in *The Oxford handbook of the welfare state* (Oxford: Oxford University Press, 2021), 787–802, <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780198828389.013.45>.

¹⁷ European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, *Social Services in Europe: Adapting to a New Reality* (LU: Publications Office, 2023), 6–7, <https://data.europa.eu/doi/10.2806/347055>.

¹⁸ *Ibid.*, 47–48.

¹⁹ European Commission. Secretariat General, *European Pillar of Social Rights* (LU: Publications Office, 2017), <https://data.europa.eu/doi/10.2792/95934>.

²⁰ European Parliament resolution of 19 January 2017 on a European Pillar of Social Rights (2016/2095(INI)) (2017), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=CELEX%3A52017IP0010>.

²¹ Charter of Fundamental Rights of the European Union, 326 OJ C § (2012), http://data.europa.eu/eli/treaty/char_2012/oj/eng.

Водночас координація соціального забезпечення, зокрема надання соціальних послуг, у ЄС будується на загальних стандартах соціального забезпечення, закріплених крім перелічених вище документів ООН та МОП також низкою регіональних європейських правових інструментів, зокрема Європейською соціальною хартією, Європейським кодексом соціального забезпечення, Європейською конвенцією про соціальне забезпечення (ETS N 78).

Що ж до стандартів соціальних послуг на рівні ЄС, то крім названої вище Європейської опори соціальних прав маємо також звертатися до положень первинного та вторинного права ЄС. Основною сферою координації соціального забезпечення в ЄС була праця мігрантів, відряджених працівників, тобто проблеми, пов'язані зі свободою руху робочої сили (докладніше див. публікацію Христини Граббе, присвячену свободі пересування та доступу до соціального забезпечення в ЄС²²). Проте наднаціональне правове регулювання ЄС щодо координації соціального забезпечення (наприклад, Регламенти № 883/2004 та № 987/2009) не єдиний спосіб узгодження систем соціальних послуг.

У контексті євроінтеграції України варто також звернутися до положень Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, підписаної 21 березня 2014 року, яка вимагає від Уряду України посилення рівня соціального захисту та модернізації систем соціального захисту, зокрема щодо якості, доступності та фінансової стабільності.

Як зазначає Бернард Шпігель, аналізуючи досвід Австрії щодо соціального забезпечення, укладення державами-членами ЄС двосторонніх угод з третіми країнами може бути альтернативою координації соціального забезпечення, зокрема надання соціальних послуг, на рівні ЄС. У такій координації автор убачає низку переваг: а) двосторонні угоди допоможуть запобігти конфлікту права та гарантувати соціальні права; б) такі угоди сторони не повинні узгоджувати з положеннями первинного права ЄС щодо свободи руху працівників; в) двосторонні угоди не підлягають нагляду Європейської Комісії та Суду справедливості Європейського Союзу; г) держави-члени ЄС мають контроль

над укладеними двосторонніми угодами²³. Б. Шпігель також проводить порівняльний аналіз двосторонніх угод Австрії з Регламентом № 883/2004²⁴.

Оцінюючи загалом позитивно практику укладення двосторонніх угод у сфері соціального забезпечення з метою координації та уникнення конфлікту права, Б. Шпігель робить такий висновок:

Проблеми виникають через різне тлумачення всередині та за межами ЄС дуже схожих формулювань деяких текстів. Для країн, які повинні застосовувати правила ЄС, важко зрозуміти ці тексти по-іншому, ніж якщо їх розуміти зсередини ЄС, тоді як треті країни можуть мати зовсім інші підходи²⁵.

Зауважимо, що Україна також уклала низку двосторонніх угод щодо взаємодії держав у сфері соціального забезпечення, що вказує на перспективний напрям координації систем соціального захисту громадян держав-учасниць міжнародних договорів. Однак, як зазначає О. Лященко:

Проблемою також є неповне виконання чинних для України міжнародних договорів у досліджуваній сфері. Так, виникає ситуація, за якої право власне проголошується, але на практиці його приписи не дотримуються та не виконуються²⁶.

Водночас найважливішим, на нашу думку, залишається оновлення соціально-забезпечувального законодавства на засадах міжнародних стандартів у сфері соціального захисту, відповідно до принципів і стандартів Ради Європи та Європейського Союзу.

Висновки

Правове регулювання соціальних послуг у Європейському Союзі є доволі загальним і будується на запровадженні загальних стандартів. Поширеною є позиція про неможливість гармонізації законодавства держав-членів ЄС щодо соціального забезпечення через велику кількість

²² Christina Grabbe, "Free Movement and Access to Social Security in the EU: The Challenge of Exporting Unemployment Benefits," *European Journal of Social Security* 25, no. 1 (2023): 20–40, <https://doi.org/10.1177/13882627231161926>.

²³ Bernard Spiegel, "National Approaches of EU Member States in Concluding Bilateral Social Security Agreements with Third Countries: The Case of Austria," *European Journal of Social Security* 20, no. 2 (2018): 148–49, <https://doi.org/10.1177/1388262718780747>.

²⁴ *Ibid.*, 155–59.

²⁵ *Ibid.*, 160.

²⁶ Оксана Лященко, «Договори у праві соціального забезпечення» (дис. д-ра філософії, Нац. ун-т «Одеська юридична академія», 2022), 85, <https://hdl.handle.net/11300/22405>.

суттєвих відмінностей між національними системами соціального забезпечення. Тому соціальна політика ЄС у цьому аспекті спрямована на координацію (а не гармонізацію) положень права у сфері соціальних послуг.

Варто також наголосити, що визначення поняття соціальних послуг потрібно формулювати з огляду на потреби отримувачів таких послуг, а також відповідно до загального публічного інтересу в забезпеченні якісними соціальними послугами. На нашу думку, слід орієнтуватися на систему соціальних послуг як людиноцентричну, а не як економічну, функціональну чи інституційну. Зрештою, згідно з Конституцією

Україна є, зокрема, соціальною державою, а людина, її життя та здоров'я визнаються найвищою соціальною цінністю.

На наше переконання, варто також розвивати та впроваджувати в Україні європейські стандарти й підходи до надання соціальних послуг не лише державними установами, а й неурядовими організаціями та приватними надавачами послуг, що й передбачено законодавством України про соціальні послуги. Важливим кроком у розвитку правового регулювання соціального забезпечення та його координації з правом ЄС має стати Соціальний кодекс України, проект якого нині активно розробляють.

Список використаної літератури

- Кривоконь, Наталія. «Дефініція категорії “соціальні послуги”: проблеми концептуалізації». *Проблеми соціальної роботи: філософія, психологія, соціологія* 1 (2019): 37–45. http://nbuv.gov.ua/UJRN/prcr_2012_1_10.
- Лященко, Оксана. «Договори у праві соціального забезпечення». Дис. д-ра філософії, Національний університет «Одеська юридична академія», 2022. <https://hdl.handle.net/11300/22405>.
- Шестакова, Катерина, Сергій Яремчук і Оксана Гнатчук. «Координація систем соціального забезпечення у сфері соціального страхування в Європейському Союзі: інституційно-правові засади». *Університетські наукові записки* 3(87) (2022): 125–37. <https://doi.org/10.37491/UNZ.87.10>.
- Шумна, Лариса, Богдан Сташків і Катерина Денисенко. «Соціальні послуги як об'єкти соціально-обслуговувальних правовідносин: поняття, види та особливості (частина I)». *Кримінально-виконавча система: Вчора. Сьогодні. Завтра* 1 (2021): 113–35. http://nbuv.gov.ua/UJRN/kvsvsz_2021_1_12.
- . «Соціальні послуги як об'єкти соціально-обслуговувальних правовідносин: поняття, види та особливості (частина II)». *Кримінально-виконавча система: Вчора. Сьогодні. Завтра* 2 (2021): 132–47. http://nbuv.gov.ua/UJRN/kvsvsz_2021_2_13.
- Communication from the Commission – Implementing the Community Lisbon programme – Social services of general interest in the European Union {SEC(2006) 516} (2006). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A52006DC0177>.
- European Commission. 3rd Biennial report on social services of general interest. Social investment package. Commission staff working document. SWD (2013) 40 final, 20 February 2013. <https://aei.pitt.edu/45915/>.
- European Commission. Secretariat General. *European Pillar of Social Rights*. LU: Publications Office, 2017. <https://data.europa.eu/doi/10.2792/95934>.
- European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. *Representativeness of the European Social Partner Organisations: Human Health Sector*. LU: Publications Office, 2020. <https://data.europa.eu/doi/10.2806/243432>.
- Golynker, Oxana. “EU Coordination of Social Security from the Point of View of EU Integration Theory.” *European Journal of Social Security* 22, no. 2 (2020): 110–37. <https://doi.org/10.1177/1388262720938154>.
- Grabbe, Christina. “Free Movement and Access to Social Security in the EU: The Challenge of Exporting Unemployment Benefits.” *European Journal of Social Security* 25, no. 1 (2023): 20–40. <https://doi.org/10.1177/13882627231161926>.
- Malustyik, Brigitta Biróné. “Modernisation efforts in EU Social Security coordination.” *Revista Jurídica de la Universidad de León* 11 (2023): 95–112. <https://doi.org/10.18002/rjue.i11.8166>.
- Manow, Philip. “Models of the Welfare State.” In *The Oxford handbook of the welfare state*, 787–802. Oxford: Oxford University Press, 2021. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780198828389.013.45>.
- Social Protection and Human Rights. “ILO Social Security and Other Labour Standards.” <https://socialprotection-humanrights.org/legal-depository/legal-instruments/ilo-social-security-and-other-labour-standards/>.
- Spiegel, Bernard. “National Approaches of EU Member States in Concluding Bilateral Social Security Agreements with Third Countries: The Case of Austria.” *European Journal of Social Security* 20, no. 2 (2018): 148–61. <https://doi.org/10.1177/1388262718780747>.

Bibliography

- Communication from the Commission – Implementing the Community Lisbon programme – Social services of general interest in the European Union {SEC(2006) 516} (2006). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A52006DC0177>.
- European Commission. 3rd Biennial report on social services of general interest. Social investment package. Commission staff working document. SWD (2013) 40 final, 20 February 2013. <https://aei.pitt.edu/45915/>.
- European Commission. Secretariat General. *European Pillar of Social Rights*. LU: Publications Office, 2017. <https://data.europa.eu/doi/10.2792/95934>.
- European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. *Representativeness of the European Social Partner Organisations: Human Health Sector*. LU: Publications Office, 2020. <https://data.europa.eu/doi/10.2806/243432>.
- Golynker, Oxana. “EU Coordination of Social Security from the Point of View of EU Integration Theory.” *European Journal of Social Security* 22, no. 2 (2020): 110–37. <https://doi.org/10.1177/1388262720938154>.
- Grabbe, Christina. “Free Movement and Access to Social Security in the EU: The Challenge of Exporting Unemployment Benefits.” *European Journal of Social Security* 25, no. 1 (2023): 20–40. <https://doi.org/10.1177/13882627231161926>.
- Kryvokon, Natalia. “Definition “Social Services”: Problems of Conceptualization.” *Problems of Social Work: Philosophy, Psychology, Sociology* 1 (2019): 37–45. http://nbuv.gov.ua/UJRN/prcr_2012_1_10 [in Ukrainian].
- Liashchenko, Oksana. “Contracts in Social Security Law.” PhD diss., National University “Odesa Law Academy”, 2022. <https://hdl.handle.net/11300/22405> [in Ukrainian].

- Malustyik, Brigitta Biróné. "Modernisation efforts in EU Social Security coordination." *Revista Jurídica de la Universidad de León* 11 (2023): 95–112. <https://doi.org/10.18002/rjule.i11.8166>.
- Manow, Philip. "Models of the Welfare State." In *The Oxford handbook of the welfare state*, 787–802. Oxford: Oxford University Press, 2021. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780198828389.013.45>.
- Shestakova, Kateryna, Serhii Yaremchuk, and Oksana Hnatchuk. "Social Security Coordination (Social Insurance) in European Union: Institutional and Legal Principles." *University Scientific Notes* 3(87) (2022): 125–37. <https://doi.org/10.37491/UNZ.87.10> [in Ukrainian].
- Shumna, Larysa, Bohdan Stashkiv, and Kateryna Denysenko. "Social Services as an Objects of Social-Supplying Legal Relations: Concept, Types and Peculiarities (Part I)." *Criminal and Executive Systems: Yesterday, Today, Tomorrow* 1 (2021): 113–35. http://nbuv.gov.ua/UJRN/kvsvsz_2021_1_12 [in Ukrainian].
- Shumna, Larysa, Bohdan Stashkiv, and Kateryna Denysenko. "Social Services as an Objects of Social-Supplying Legal Relations: Concept, Types and Peculiarities (Part II)." *Criminal and Executive Systems: Yesterday, Today, Tomorrow* 2 (2021): 132–47. http://nbuv.gov.ua/UJRN/kvsvsz_2021_2_13 [in Ukrainian].
- Social Protection and Human Rights. "ILO Social Security and Other Labour Standards." <https://socialprotection-humanrights.org/legal-depository/legal-instruments/ilo-social-security-and-other-labour-standards/>.
- Spiegel, Bernard. "National Approaches of EU Member States in Concluding Bilateral Social Security Agreements with Third Countries: The Case of Austria." *European Journal of Social Security* 20, no. 2 (2018): 148–61. <https://doi.org/10.1177/1388262718780747>.

Ihor Ivanyshyn

LEGAL REGULATION OF THE PROVISION OF SOCIAL SERVICES IN THE EUROPEAN UNION

Abstract

The article examines the issues of legal regulation of the EU provision of social services in the Member States. Special attention is paid to the problems and needs of developing common approaches to social security, including social services, considering international and regional European standards in this area.

The author provides several main approaches to the definition of the concept of social services in the legal space of the EU, which are as follows: social services from the point of view of their providers, social services from the point of view of recipients (addressees) of such services, social services as a common good of public interest. The article emphasises the priority of a human-centred approach to the understanding and legal regulation of social services under EU law. Therefore, the main approach to the standardisation of social services should be their understanding from the recipients' point of view.

The article supports the thesis that harmonisation in the field of social security, including social services, is extremely complicated by differences in national systems. Therefore, the science of social security and EU legal acts is about coordination, not harmonisation of social security.

The means of coordinating, harmonising, and preventing conflicts of norms in social security law between EU Member States and third countries include not only international and regional social standards but also the conclusion of relevant bilateral agreements.

The author states that it is also necessary to develop and implement European standards and approaches to providing social services in Ukraine not only by state institutions but also by non-governmental organisations and private service providers, which is actually provided for by the legislation of Ukraine on social services. The Social Code of Ukraine, the draft of which is currently being actively developed, should be an important step in the development of legal regulation of social security and its coordination with EU law.

Keywords: social protection, European integration, social law, social security, social services.

Матеріал надійшов 15.05.2024

Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)